

ET AMBISIØST FAGMILITÆRT RÅD

Av Karsten Friis, leder for forskningsgruppen for sikkerhet og forsvar ved NUPI

Så kom det da endelig, det Fagmilitære rådet (FMR) der Forsvarssjefen fikk frie tøyler. Mandatet var ikke bundet økonomisk, slik det var for fire år siden. Dermed har vi fått et innspill til neste langtidsplan (LTP) som er mer fagmilitært enn politisk, og det er bra. Nå kan politikerne velge mellom fire menyer, avhengig av hvor mye penger de vil legge på bordet. FMR bidrar med dette til å tvinge politikerne til å leve opp til sine ord om at de skal slutte å vedta et Forsvar de ikke vil finansiere.

Utgangspunktet er alvorlig. Norges Forsvar kan ikke i dag gjøre det det er pålagt av Stortinget. Som Forsvarssjefen skriver: «Forsvaret har ikke de styrkene som vår nasjonale forsvarsplan eller NATOs planverk for våre områder forutsetter». Om ikke noe gjøres vil planene «måtte revideres, og norsk ambisjonsnivå reduseres», heter det. Med andre ord: dersom ikke Forsvaret styrkes, må Stortinget redusere Forsvarets oppgaver. Som igjen betyr at vi blir mer avhengig av alliert støtte.

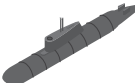

Gitt dagens trusselbilde er det særlig to svakheter i dagens Forsvar: For dårlig reaksjonsevne og for lite utholdenhet. Nye investeringer må altså sørge for mobilitet, fleksibilitet med tanke på ulike «verktøy» for å løse ulike oppgaver, og nok folk og materiell til å kunne holde det gående en stund.

FMR inneholder som kjent fire alternativer, A, B, C og D som bygger på hverandre. Også alternativ D vil være en styrking sammenlignet med dagens struktur, med for eksempel en full brigade med fire manøverbataljoner. Det er interessant å merke seg at FSJ med dette anbefaler å gå bort fra flere av beslutningene som ble gjort etter Landmaktsutredningen (LMU), slik som å gjøre 2. bataljon på Skjold om til en mobiliseringsbataljon. Det er bra, men det kan tyde på at LMU – som i stor grad var styrt av økonomiske rammer – hadde lite for seg i et lengre perspektiv.

Forsvarssjefen er tydelig på at han anbefaler alternativ A. Dette skriver han, «har tilstrekkelig kampkraft til å bedre evnen til å motstå tvangsdiplomati og avskrekke en potensiell motstander fra maktbruk.» Videre, sier han, vil det sørge for at Norge møter de kapabilitetsmålene NATO har satt for oss. Dette er viktig. Selv om det politiske fokuset har vært mye på 2% målet de siste årene, er de konkrete kapabilitetsmålene samt «NATO Readiness Initiative» vel så viktig. Det er her de alliertes kampevne måles, og hvor NATOs kollektive forsvarevne skrus sammen. Her har Norge bedre forutsetninger til å lykkes, gitt høy investering i luft- og sjøkapasiteter de siste årene, men det er åpenbart et stykke igjen å gå.

Videre skriver FSJ at alternativ A gir «en struktur som kan løse mange av NATOs oppgaver og utfordringer i våre nærområder. Et sterkt norsk forsvar i nordområdene kan virke beroligende på stormaktene». Dette er en målsetning det synes å være bred politisk enighet om. Enten man er USA-skeptisk og negativ til amerikansk tilstedeværelse i Norge, eller man ønsker en primært nasjonal suverenitetshevdelse, så er konklusjonen at Norge i størst mulig grad bør være «NATO i nord» i fredstid. Om ikke vi driver patruljering, overvåkning og etterretning, vil noen andre allierte gjøre det, og det vil Russland trolig mislike. Norge har langt tradisjon for å ivareta disse oppgavene, og det må vi fortsette med. Om ikke, kan bety høyere spenning i nord. Samtidig er det en kjensgjerning at vi fortsatt vil være avhengig av USA, uansett hvor stort vårt eget Forsvar blir. Vi kan ikke håndtere Russland alene. Det kan også argumenteres at det å bringe inn allierte forsterkninger i en krise kan virke eskalerende, og at det derfor kan være lurt å ha kontinuerlig alliert tilstedeværelse i en eller annen form.

Forsvarssjefens alternativ B ble delt i to, en hær- og en sjøversjon. Det er litt underlig, og kan tyde på at grenkampene har vært sterke i prosessen og at Forsvarssjefen ikke har maktet å lage et integrert, fellesoperativt alternativ. Det er synd, for politikerne bør ikke bes om å velge mel-

A Møter sikkerhetssituasjonen ■ Endring i forhold til vedtatt struktur				
 MANØVERBATALJONER 11(+5)	 KYSTVAKTFARTØY 17(+2)	 FREGATTER 8(+4)	 MINERYDDERSYSTEMER 5(+2)	 UBÅTER 5(+1)
 KAMPSTØTTEBATALJONER 16(+8)	 HEIMEVERNET 42 000(+2000)	 LUFTVERN 3+6(+4)	 MARITIME HELIKOPTRE 24(+10)	 TAKTISKE HELIKOPTRE 34(+16)
 PERSONELL 24 000 Ansatte (+8500) 15 800 Mannskaper (+6800)	 TANKFLY 2000t(+1900)	 MARITIME PATRULJEFLY 6(+1)	 TAKTISK TRANSPORTFLY 6(+2)	 KAMPFLY 52

Forsvarssjefen anbefaler alternativ A. Da kan vi oppnå å være NATO i nord og nå NATOs krav.

lom sjø og land. Det er Forsvarssjefens jobb å levere en helhetlig forsvarsevne gitt oppgaver og mandat. Om FD skulle komme til at alternativ A er for dyr, men B er akseptabel, så må de nå sende oppdraget tilbake til Forsvarssjefens for å få på plass en integrert løsning.

Det kan hende at det er fraværet av en tydeligere føring ovenfra som har bidratt til dette. For man kan spørre seg om hvorfor en slik prosess egentlig er «bottom-up», altså at Forsvaret kommer med innspill uten at det på forhånd har kommet strategiske føringer for hva man vil bruke Forsvaret til. Det medfører fort at norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk i stor grad styres av de militære kapasitetene vi til enhver tid har, i motsetning til at man velger disse kapasitetene basert på strategiske vurderinger. Et motargument er at det i praksis er litt av begge deler, og at Forsvarets overordnede målsetninger ikke har (eller bør) endre seg betydelig gjen-

nom årene. Samtidig er det en kjensgjerning at forsvarsdebatten ofte ender med å fokusere på kapasiteter og struktur (hva skal vi ha og hvor skal det være) og i mindre grad på hva som skal oppnås og hvordan, og hvorledes dette har endret seg. En tydeligere strategisk diskusjon om hvordan Forsvaret konkret skal bidra til å forsvare Norge hadde derfor vært på sin plass også før FMR, selv om det forhåpentligvis kommer i LTP.

Men Forsvarssjefen mener altså at det kun er alternativ A som gjør at vi kan oppnå å være NATO i nord, nå NATOs krav, ha egen avskrekkende effekt og evne til å respondere i hele konfliktspekteret. Alternativ A vil ende på 25mrd kroner over dagens budsjett i 2028, mens alternativ B og C er hhv 20 og 15 mrd over dagens nivå. De første signalene fra politikerne har ikke vært ubetinget tilslutning til et slikt ambisjonsnivå. Om det stemmer er det særs viktig at Forsvaret evner å

formidle hvilke oppgaver politikerne i såfall må velge å fire på. Alle er enige om at man skal slutte å vedta strukturer og oppgaver man ikke bevilger penger til, så da må oppgavene også tydelig tilpasses budsjettnivået.

Også er det særs viktig at det Forsvaret som nå bygges blir et stabilt Forsvar, som ikke justeres kraftig opp eller ned avhengig om det blåser kaldt eller varmt fra øst. Det er ikke Putins siste sprell som skal styre forsvarsbudsjettet, det skal være den internasjonale sikkerhetssituasjonen i et 20-40 års perspektiv. Forsikringspremien må være mer eller mindre konstant uansett. Det blir interessant å se om departementets langtidspan lever opp til dette. Den bredere sikkerhetspolitiske konteksten må inn i langtidspanen, det samme må andre samfunnssektorer. Det fagmilitære rådet er naturlig nok snevret inn til det militære – men vi må huske på at Forsvaret ikke er alene om å sikre og forsvare Norge.